

Военни разходи и предизвикателства пред икономиките и публичните финанси на страните членки на ЕС

Пламен Орешарски
Д-р по икономика

ЕВРОПА И СВЕТЪТ МЕЖДУ МИРА И ВОЙНАТА

Икономически и геополитически тенденции

- Крах на крайно левия и крайно десен икономически модел
  - Разпад на Съветския блок през 90-те години
  - Разруха на децентрализирания либерален капитализъм през 10 –те години
- Концептуална икономическа криза – еkleктични опити за реанимация на провален икономически модел
  - Въвеждане на частични регулаторни правила
  - Предизвикване на кризи от различен характер
- Компрометиране на политическите системи – предпоставка за възраждане на волунтаризма в управлението
- Възход на управленски модели, основани на съчетания на пазарни стимули и държавен контрол
  - Поява на нови икономически сили
  - Оспорване на глобалното статукво

Бюджетни салда и правителствени дългове

Public balance and general government debt, 2021-2024 (*)
(% of GDP)

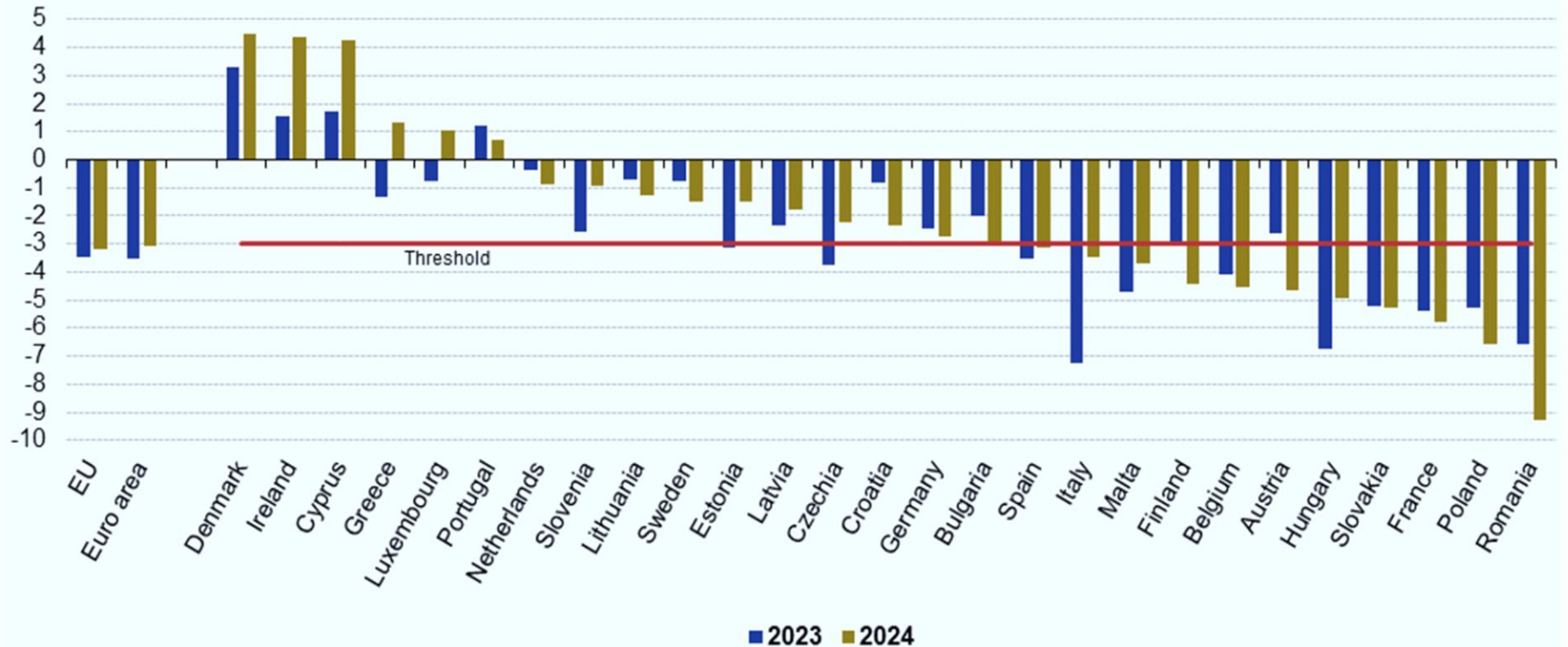
	Public balance (net lending (+) or net borrowing (-) of the general government sector)				General government debt (general government consolidated gross debt)				
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024	
EU	-4.6	-3.2	-3.5	-3.2	86.8	82.5	80.8	81.0	
Euro area 20	-5.1	-3.5	-3.5	-3.1	93.9	89.5	87.3	87.4	
Belgium	-5.4	-3.6	-4.1	-4.5	108.5	102.7	103.2	104.7	
Bulgaria	-4.0	-3.0	-2.0	-3.0	23.8	22.5	22.9	24.1	
Czechia	-5.0	-3.1	-3.8	-2.2	40.7	42.5	42.5	43.6	
Denmark	4.1	3.4	3.3	4.5	40.5	34.1	33.6	31.1	
Germany	-3.2	-2.1	-2.5	-2.8	68.1	65.0	62.9	62.5	
Estonia	-2.6	-1.1	-3.1	-1.5	18.4	19.1	20.2	23.6	
Ireland	-1.4	1.7	1.5	4.3	52.6	43.1	43.3	40.9	
Greece	-7.1	-2.5	-1.4	1.3	197.3	177.0	163.9	153.6	
Spain	-6.7	-4.6	-3.5	-3.2	115.7	109.5	105.1	101.8	
France	-6.6	-4.7	-5.4	-5.8	112.8	111.4	109.8	113.0	
Croatia	-2.6	0.1	-0.8	-2.4	78.2	68.5	61.8	57.6	
Italy	-8.9	-8.1	-7.2	-3.4	145.8	138.3	134.6	135.3	
Cyprus	-1.6	2.7	1.7	4.3	96.5	81.1	73.6	65.0	
Latvia	-7.2	-4.9	-2.4	-1.8	45.9	44.4	44.6	46.8	
Lithuania	-1.2	-0.7	-0.7	-1.3	43.3	38.1	37.3	38.2	
Luxembourg	1.0	0.2	-0.8	1.0	24.2	24.9	25.0	26.3	
Hungary	-7.1	-6.2	-6.7	-4.9	76.2	73.9	73.0	73.5	
Malta	-7.0	-5.2	-4.7	-3.7	49.8	49.5	47.9	47.4	
Netherlands	-2.2	0.0	-0.4	-0.9	50.5	48.4	45.2	43.3	
Austria	-5.7	-3.4	-2.6	-4.7	82.4	78.4	78.5	81.8	
Poland	-1.7	-3.4	-5.3	-6.6	53.0	48.8	49.5	55.3	
Portugal	-2.8	-0.3	1.2	0.7	123.9	111.2	97.7	94.9	
Romania	-7.1	-6.4	-6.6	-9.3	48.3	47.9	48.9	54.8	
Slovenia	-4.6	-3.0	-2.6	-0.9	74.8	72.7	68.4	67.0	
Slovakia	-5.1	-1.7	-5.2	-5.3	60.2	57.7	55.6	59.3	
Finland	-2.7	-0.2	-3.0	-4.4	73.2	74.0	77.5	82.1	
Sweden	-0.2	1.0	-0.8	-1.5	36.9	33.8	31.6	33.5	

(1) Data extracted on 22/04/2025
Source: Eurostat (gov_10dd_edpt1)

Бюджетни салда

Public balance, 2023 and 2024 (1)

(Net lending (+) or net borrowing (-) of the general government sector, % of GDP)

(1) Data extracted on 22/04/2025

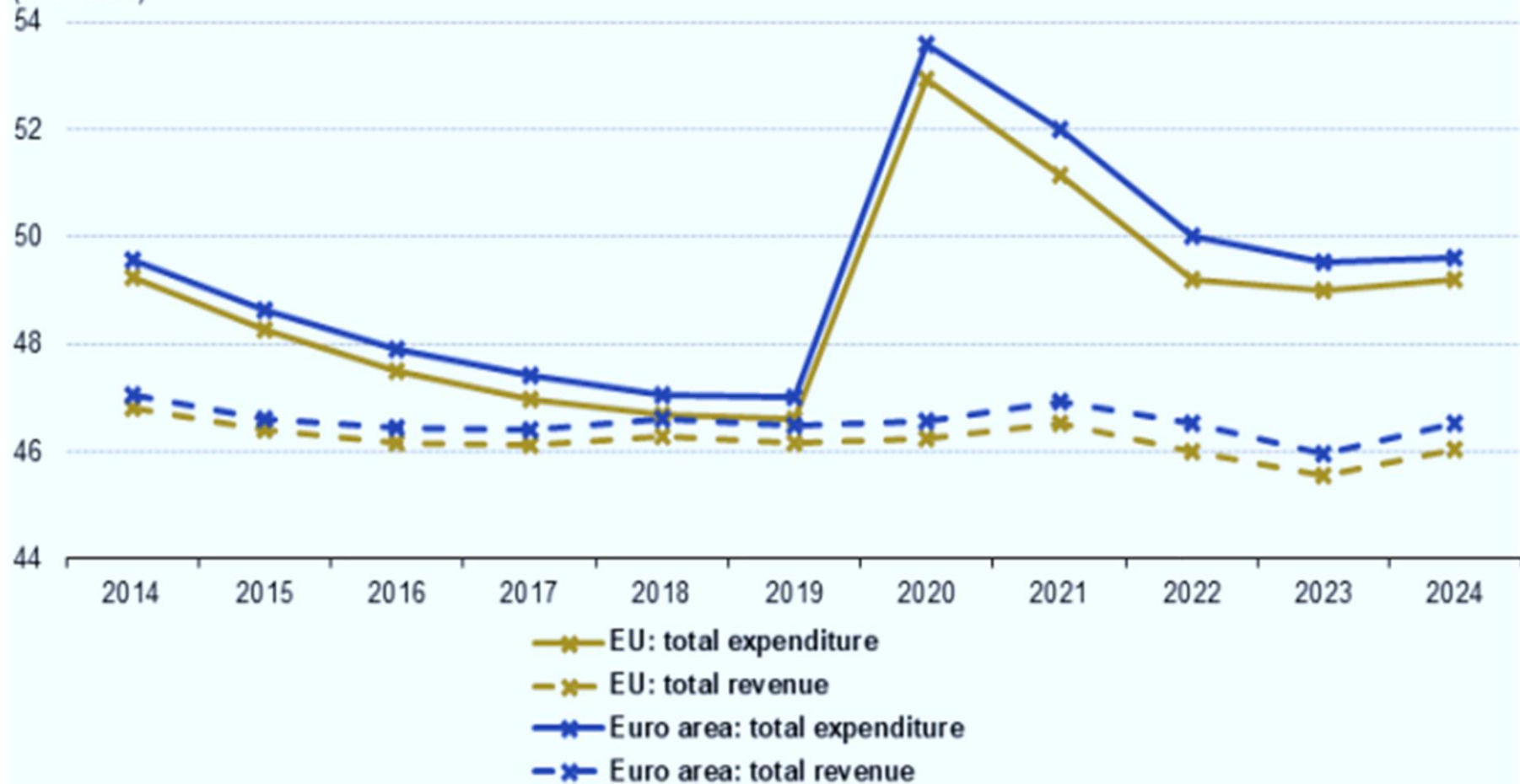
Source: Eurostat (gov_10dd_edpt1)

Динамика на приходи и разходи (%)

Development of total expenditure and total revenue, 2014–2024 (1)

(% of GDP)

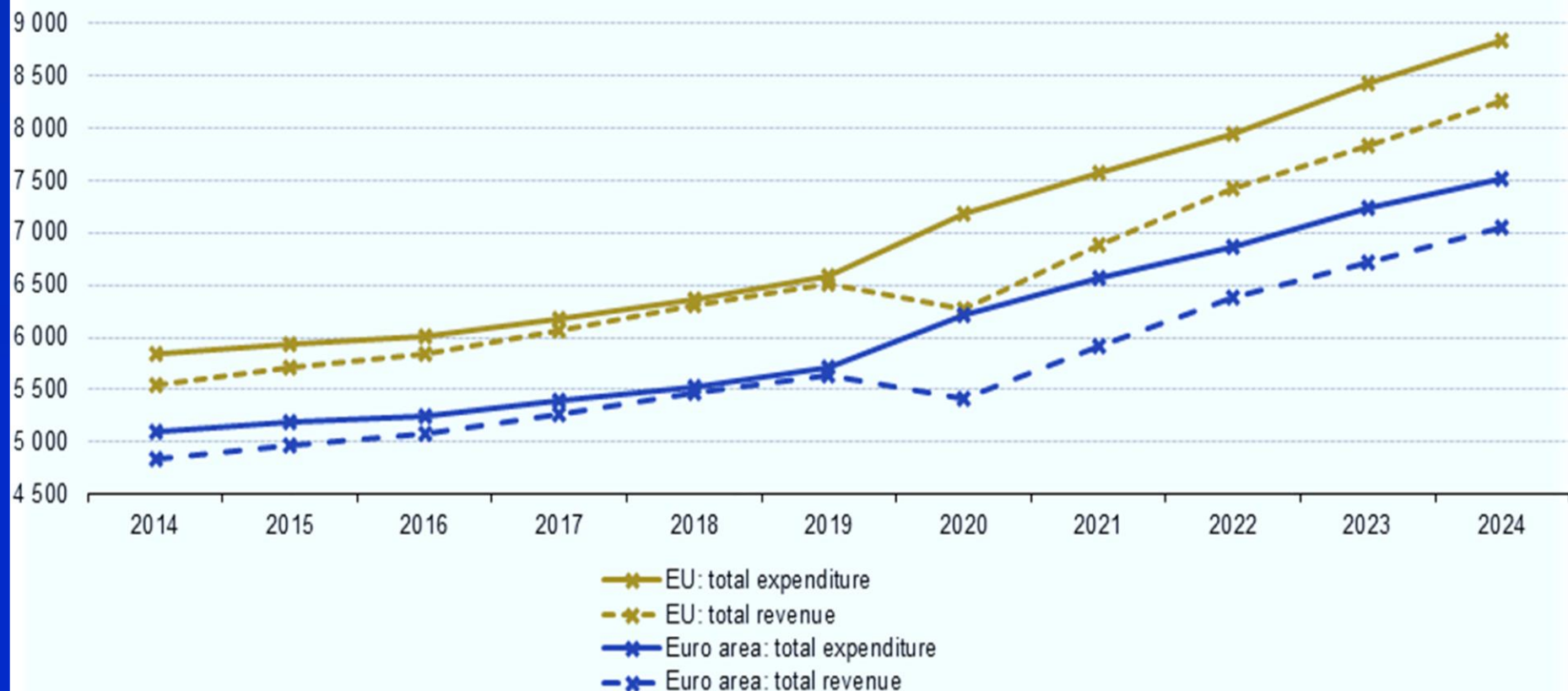
(1) Data extracted on 22/04/2025. Note that the y-axis is cut.

Source: Eurostat (gov_10a_main)

Динамика на приходи и разходи (€)

Development of total expenditure and total revenue, 2014–2024 (1)

(Billion EUR)

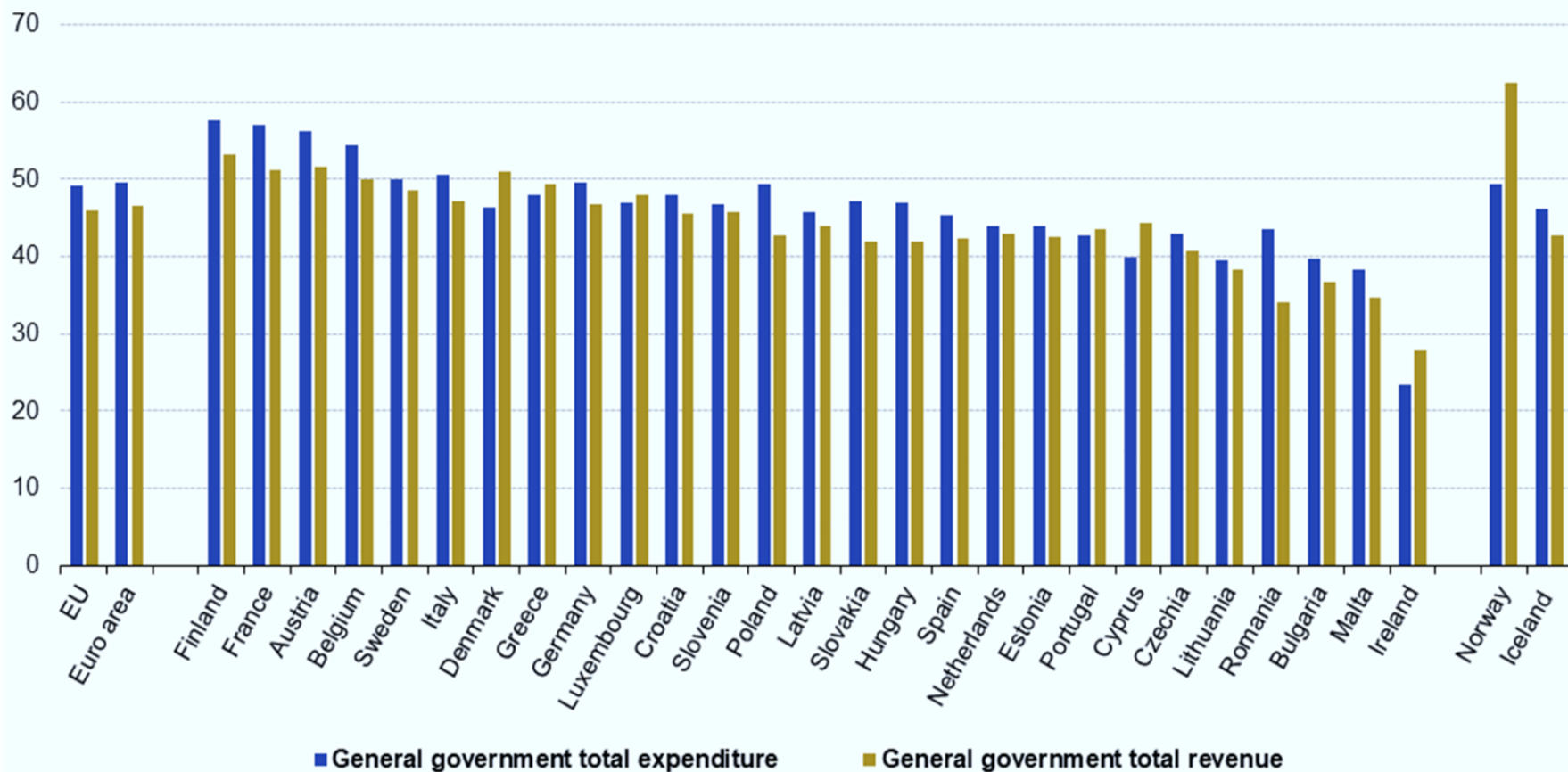
(1) Data extracted on 22/04/2025. Note that the y-axis is cut.

Source: Eurostat (gov_10a_main)

Правителствени приходи и разходи (%)

Government revenue and expenditure, 2024 (1)
(% of GDP)

■ General government total expenditure

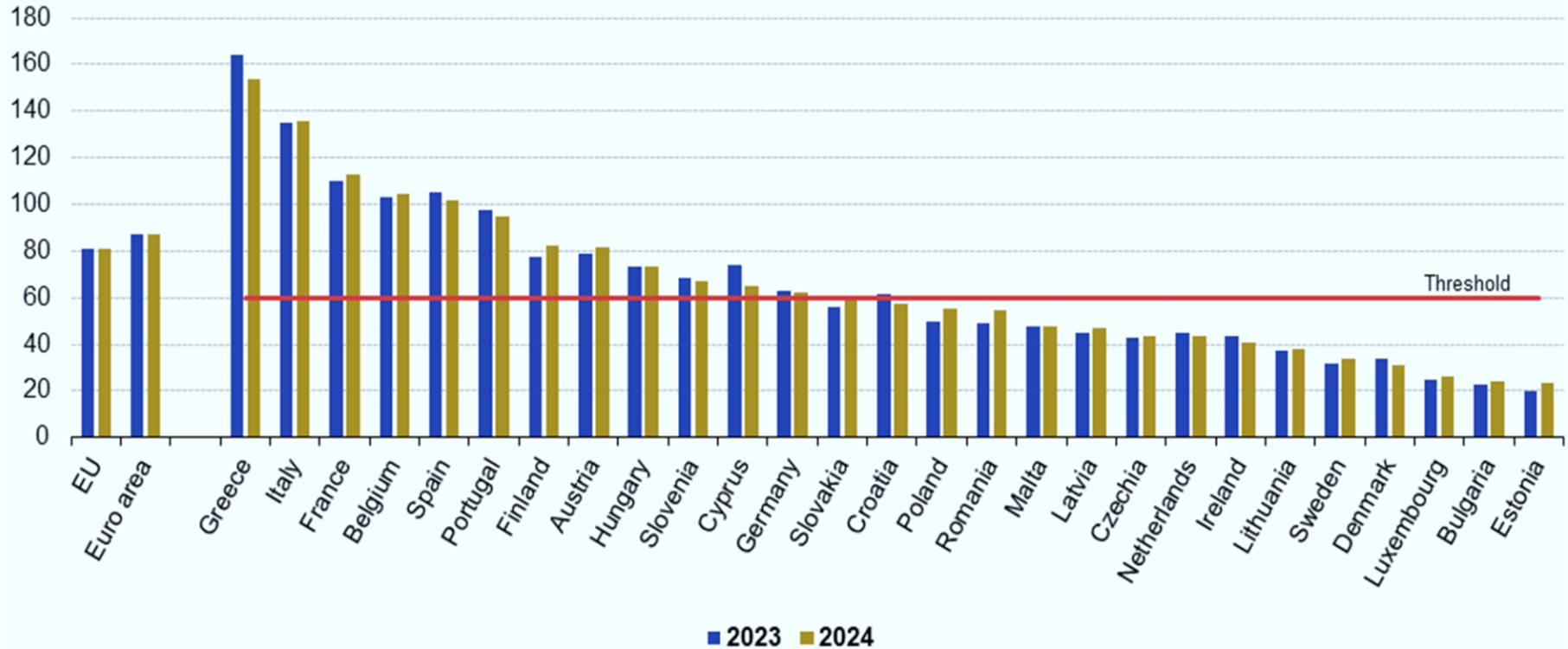
■ General government total revenue

(1) Data extracted on 22/04/2025. Data ranked in descending order according to the average of total revenue and expenditure.

Source: Eurostat (online data code: gov_10a_main)

Правителствени дългове ЕС

General government debt, 2023 and 2024 (1)
(General government gross debt, % of GDP)

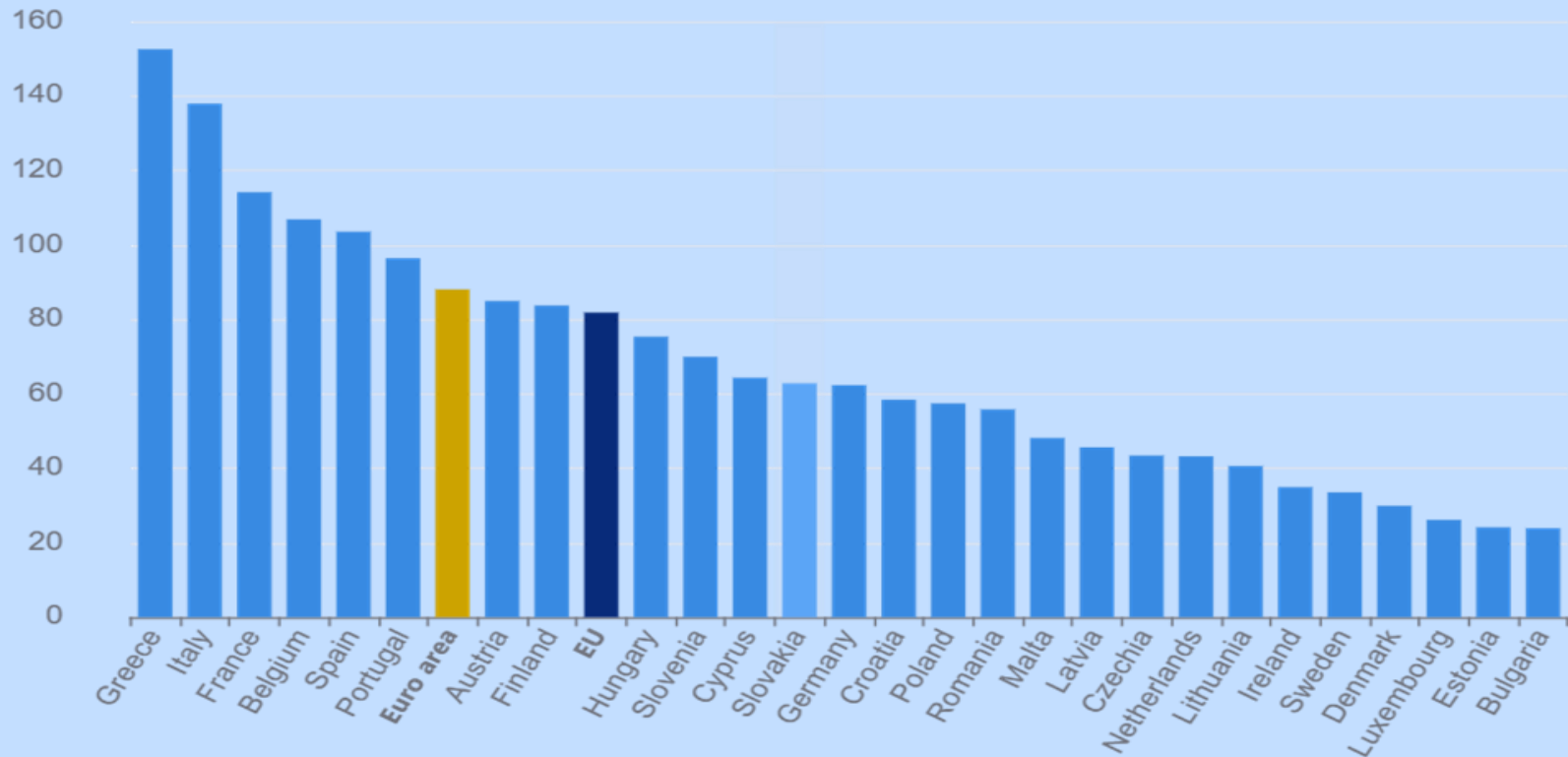
(1) Data extracted on 22/04/2025
Source: Eurostat (gov_10dd_edpt1)

Правителствени дългове ЕС

General government gross debt to GDP ratio, 2025Q1

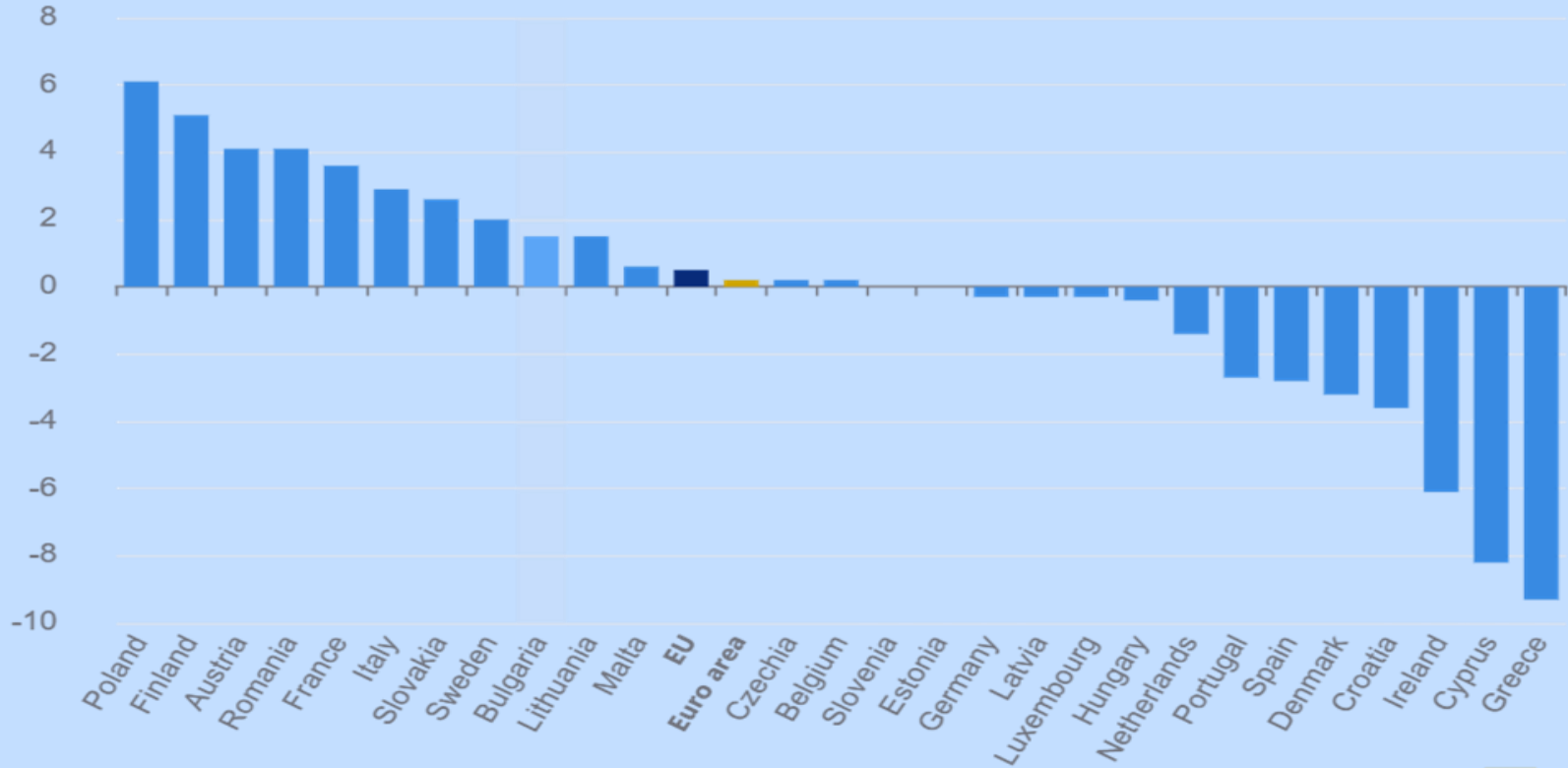
In percentage

Промяна в правителствените дългове ЕС

Changes in general government gross debt to GDP ratio, 2025Q1 compared to 2024Q1

In percentage points

Правителствен дълг на Евронзоната и ЕС - общо

Евронзона

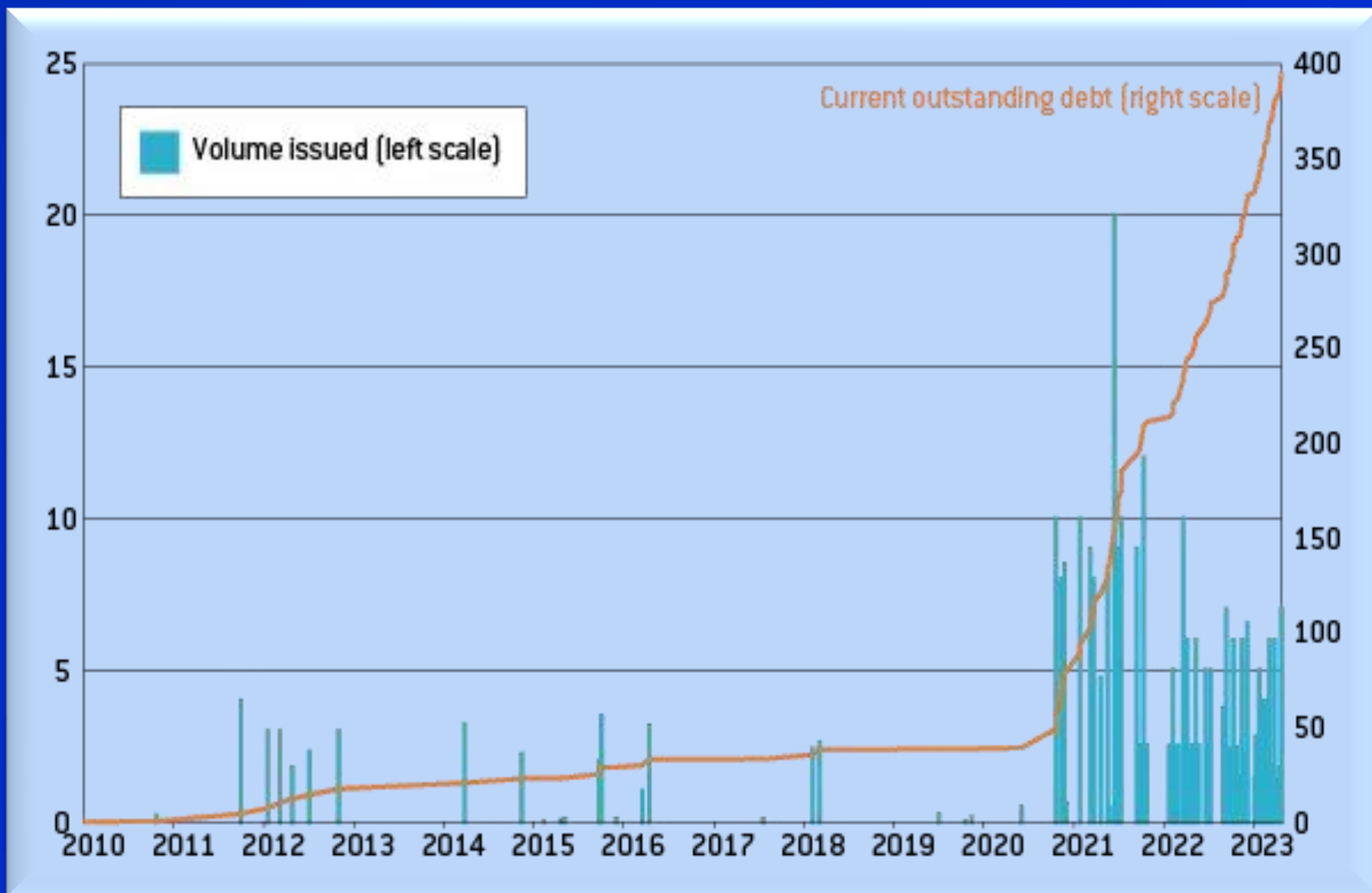
		Q1-24	Q4-24	Q1-25
Брутен държавен дълг		12 940	13 257	13 475
	(милиони евро)	510	003	195
	(% от БВП)	87.8	87.4	88.0

ЕС

		Q1-24	Q4-24	Q1-25
Брутен държавен дълг		14 115	14 539	14 822
	(милиони евро)	416	744	648
	(% от БВП)	81.2	81.0	81.8

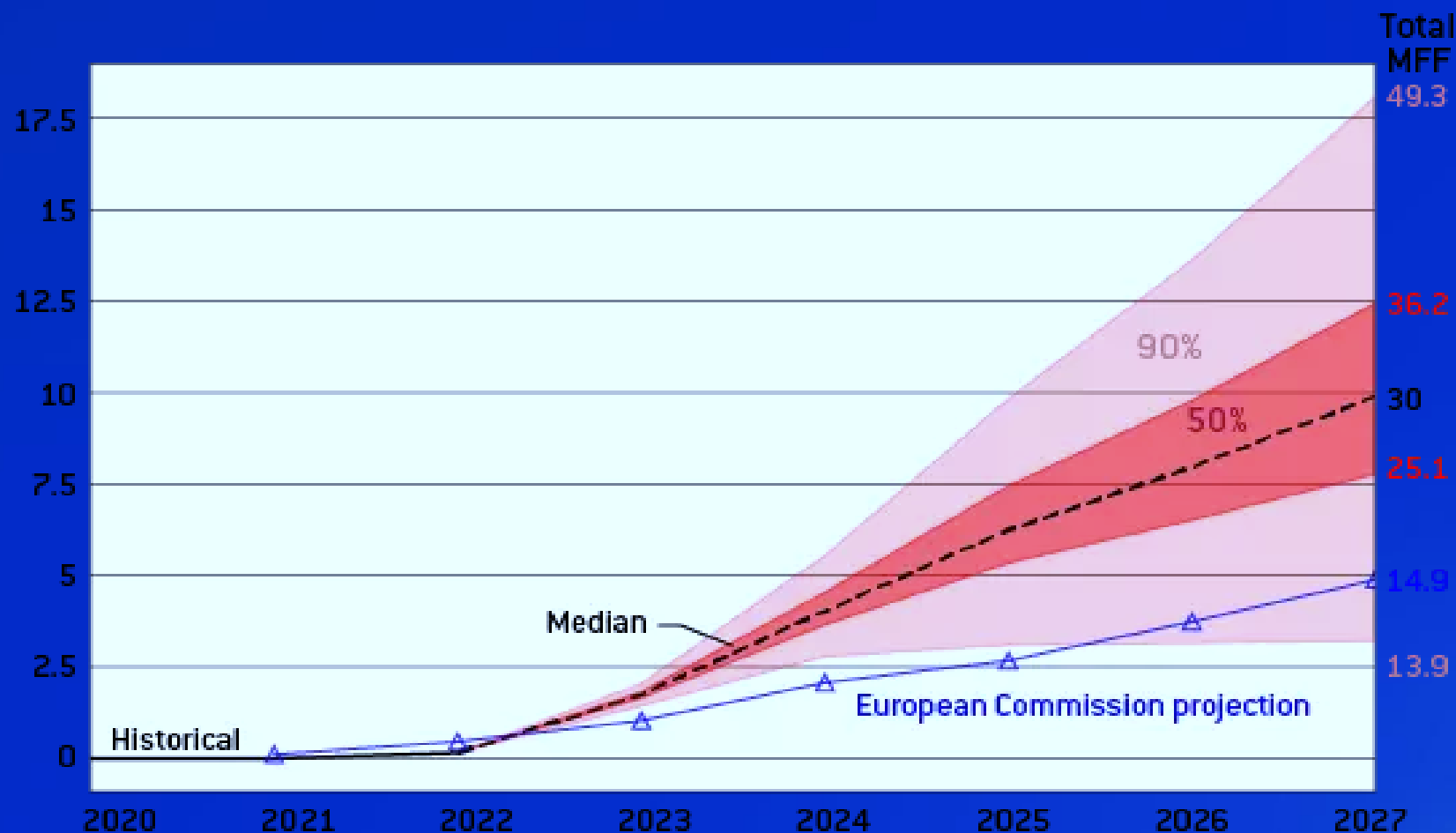

Нарастване на колективния дълг на ЕС

Source: Bruegel based on Bloomberg and European Commission.

Нарастване на разходите по дълга на ЕС

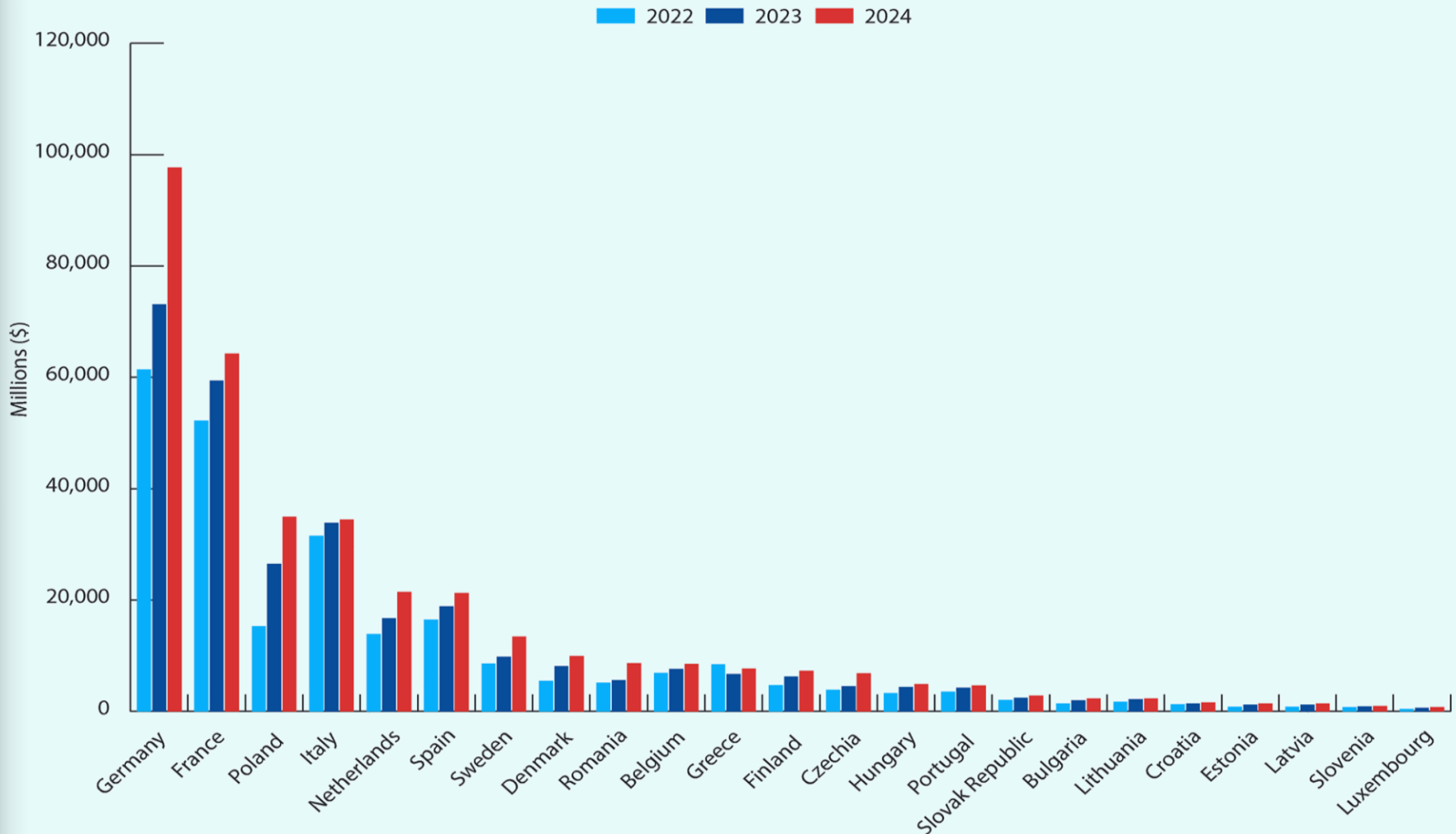

Source: Bruegel based on Danske Bank, Bloomberg and European Commission.

Разходи за отбрана по страни-членки

Chart 1: Total defence spending in EU countries, 2024

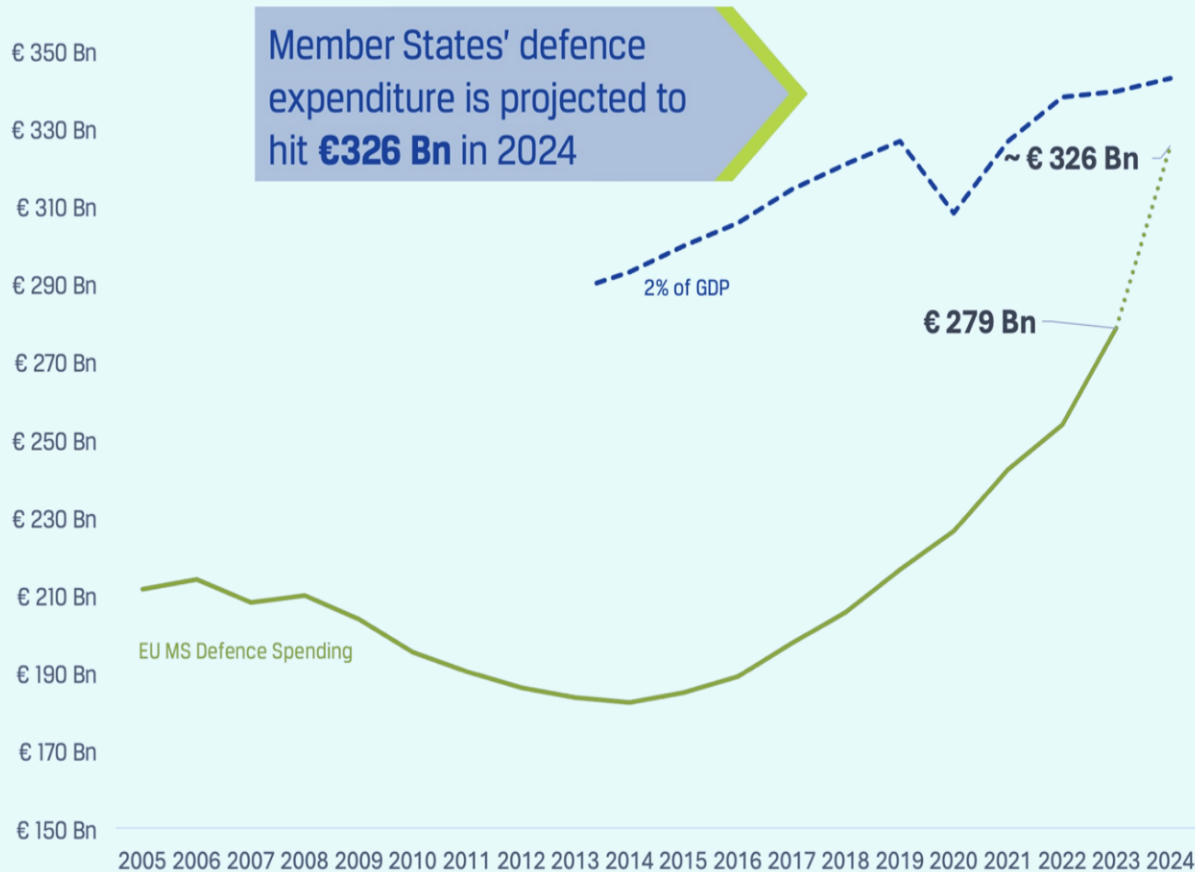

Source: NATO.

Note: Excludes Malta, Ireland, Austria and Cyprus because of a lack of data.

Разходи за отбрана ЕС - общо

SHARP RISE IN TOTAL EU MS DEFENCE SPENDING

Total Defence Expenditure vs the 2% of GDP NATO guideline

This represents an unprecedented
1.9%
of the EU's GDP

Планът ReArm Europe / Готовност до 2030

- План за финансиране на отбраната на ЕС
  - 800 млрд. Евро - мащабно увеличаване на разходите за отбрана
- Предоставяне на държавите от ЕС на по-голяма финансова гъвкавост
- Три основни насоки: →

Дефицитно бюджетни финансиране

- **Задействане на националната клауза за дерогация от Пакта за стабилност и растеж, което ще позволи на държавите членки да увеличат разходите за отбрана. Увеличение на бюджетите за отбрана с 1,5 % от БВП би могло да създаде фискално пространство от почти 650 милиарда евро за период от четири години.**

-

Кредити за финансиране на отбраната

- Стартиране на кредитен инструмент – „Мерки за сигурността на Европа“ (SAFE) – в размер на 150 милиарда евро, който ще помогне на държавите да инвестират в ключови области на отбраната като противоракетната отбрана, безпилотните летателни апарати и киберсигурността.
- Средствата ще бъдат набрани на капиталовите пазари и изплатени на заинтересованите държави членки при поискване въз основа на национални планове.
- Приетият от Съвета на ЕС през май 2025 г. инструмент SAFE ще насърчи държавите членки да изразходват по-рационално, съвместно и в Европа.

Кредити от ЕИБ

- Подкрепа за групата на Европейската инвестиционна банка за разширяване на обхвата на кредитирането, така че да включва проекти в областта на отбраната и сигурността, и ускоряване на съюза на спестяванията и инвестициите с цел мобилизиране на частен капитал, така че европейската отбранителна промишленост да не разчита само на публични инвестиции

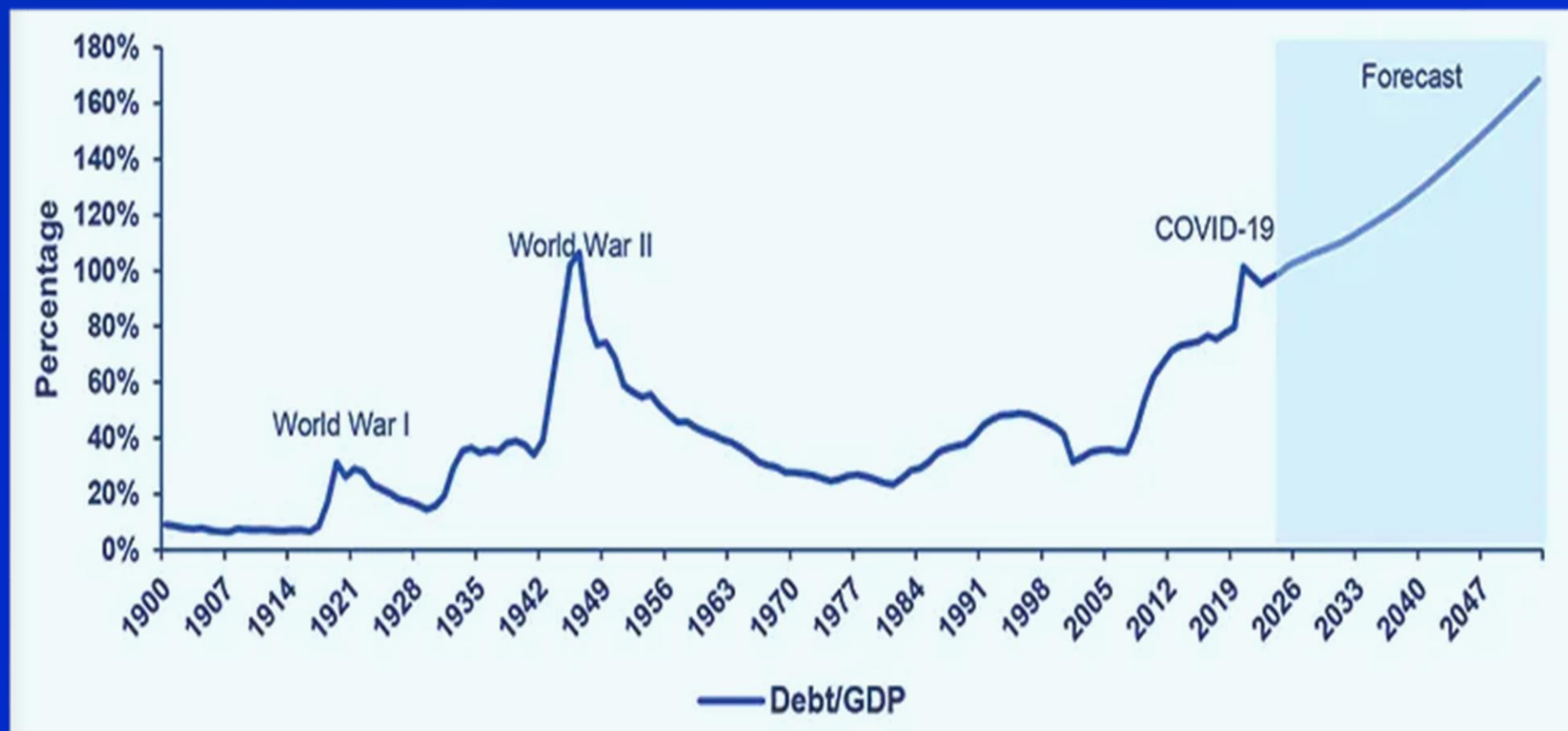
Обобщение

Новосъздадените инструменти и променените правила водят до един и същ краен ефект - нарастване на суверенната задлъжнялост на страните-членки

Федерален дълг на САЩ - дял от БВП

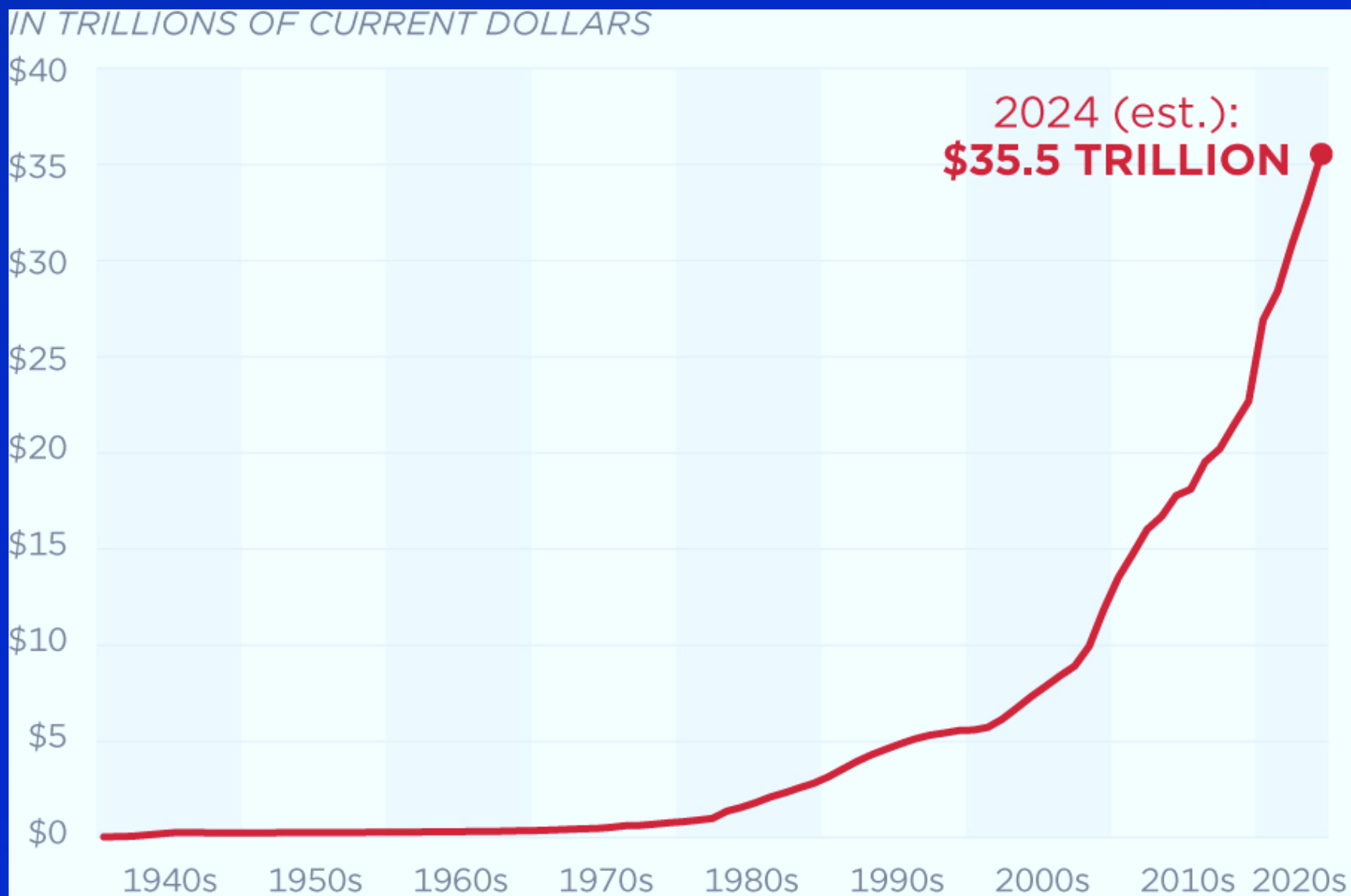
Figure 1: US Debt Held by the Public / GDP Ratio

Source: CBO, BEA, measuringworth.com, Amundi Investment Institute.

Федерален дълг на САЩ - обем

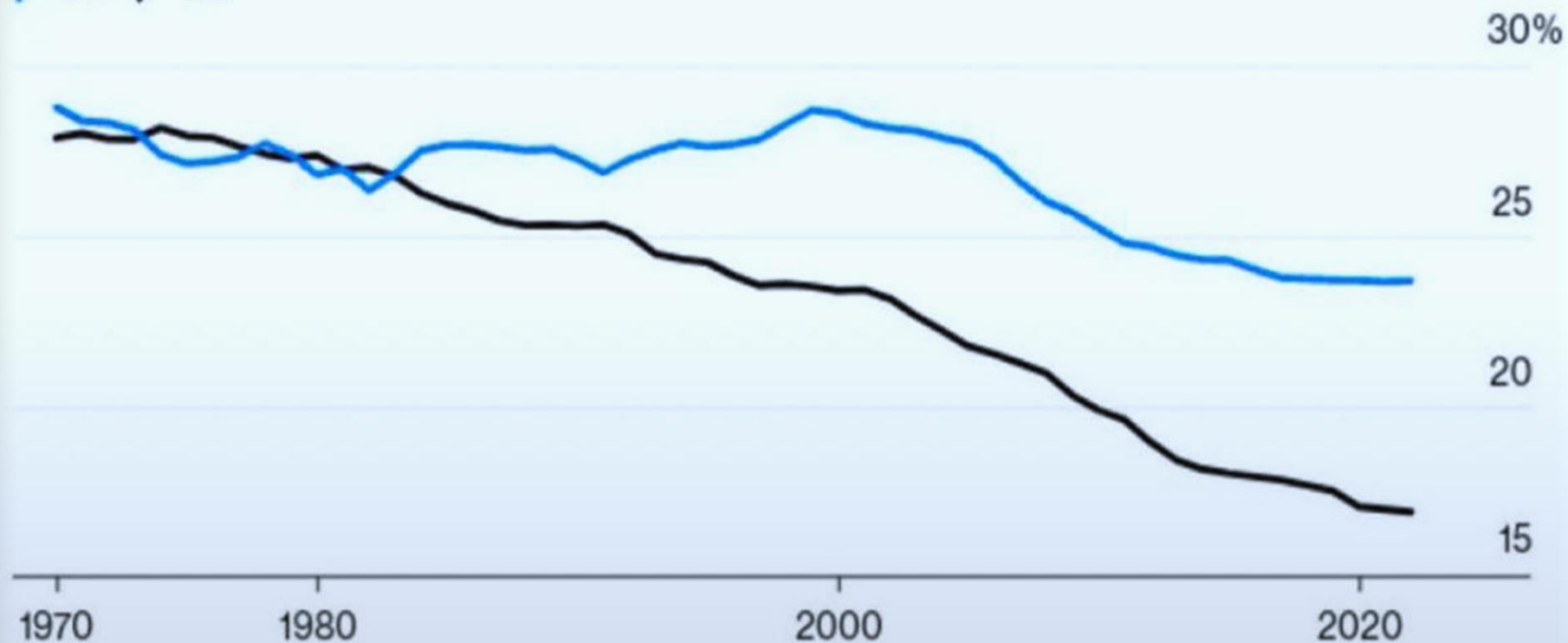

Икономически упадък на ЕС

Diverging Fortunes

US and European Union shares of global GDP (2015 dollars)

US EU

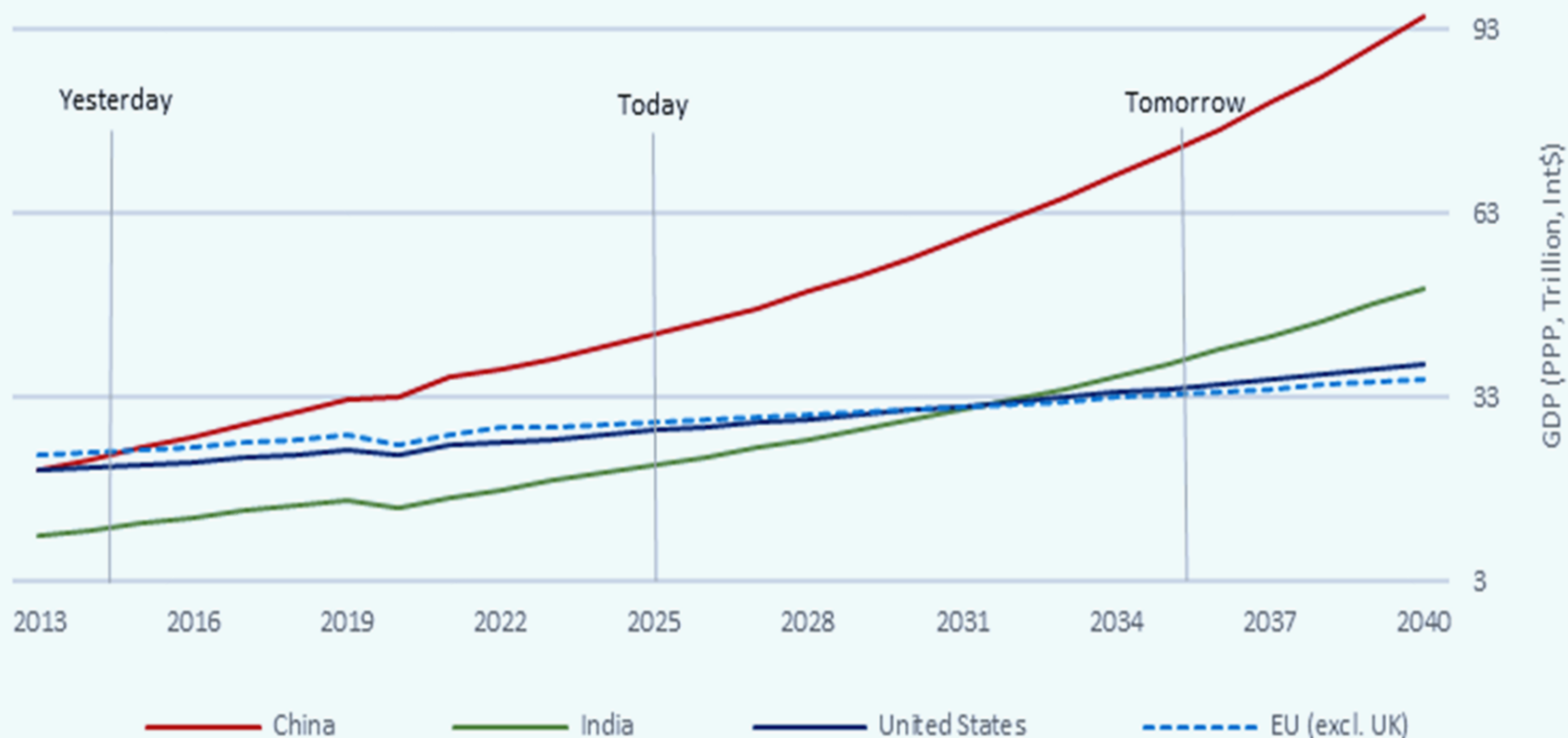
Source: USDA International Macroeconomic Data Set

Икономически възход на Китай и Индия

GDP Growth in India, China, the US and the EU

GDP PPP for 2013-2040

Тарифите на Смут - Хоули

- Законът за митата от 1930 г. Smoot–Hawley Tariff Act)
  - Протекционистка мярка на президента Хърбърт Хувър
  - Повишаване на митата върху над 20 хил. стоки
  - Цел: защита на американската индустрия от чуждата конкуренция по време на Голямата депресия
  - Следствие: търговските партньори на САЩ въвеждат собствени тарифи
  - Резултат: рязък спад на американския износ и вътрешно производство, намаляване на световната търговия, разпространение на Голямата депресия в глобален план
  - Оценка: грешна политическа стъпка и предупредителен пример за лоша протекционистка политика

Обобщения

- Процес на преместване на икономическите центрове от САЩ и Европа към новите азиатски икономики.
- Каквито и по-радикални мерки да бъдат взети, те само ще забавят тенденциите, но няма да ги обърнат
  - Практически е невъзможно да се стопират социалните програми и да се настроят обществата в САЩ и Европа към необходимостта да се работи...
- Обективна потребност от форсмажорни обстоятелства в западните общества за да бъдат възприети реалностите
  - Военните конфликти са сред най-ефективните инструменти за реализиране на подобни цели

Б л а г о д а р я   з а   в н и м а н и е т о !

